

НАКАЗАТЕЛНОПРАВНА ЗАЩИТА НА РЕГИСТРАЦИОННИЯ И ИДЕНТИФИКАЦИОННИЯ РЕЖИМ НА МОТОРНИТЕ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА

Ралица Костадинова¹

Увод

Раздел II на глава XI от Наказателния кодекс (НК), озглавен „Престъпления по транспорта” цели да осигури наказателноправна защита на транспортната дейност чрез криминализирането на две групи общественоопасни деяния. Първата група престъпления засягат транспортната безопасност (транспортни престъпления), а втората група засягат обществените отношения във връзка с установения ред в транспорта. В настоящето изложение ще бъдат разгледани престъпленията против реда на управление като последователно бъдат анализирани признаците относно обекта, обективната страна, субекта и субективната страна на престъпленията. Целта настоящата работа е чрез изясняване особеностите на тази група престъпления да се изследва въпросът за общото понятие за транспортно престъпление и неговия обхват.

I. Система на престъпленията против реда на управление.

Традиционно в групата на престъпленията против реда на управление се включват три вида престъпления:

1. Престъпно служене с контролни знаци за моторно превозно средство (чл. 345);
2. Престъпна подправка на идентификационен знак на моторно превозно средство (чл. 345а);
3. Отнемане на моторно превозно средство с цел ползване(чл. 346).

В настоящето изложение ще бъдат разгледани само първите два вида престъпления по съображение, че само те засягат обществените отношения във връзка с установения регистрационен и идентификационен режим в транспортната дейност.

¹ Старши асистент по наказателно право в Нов български университет.

II. Наказателноправен анализ на престъпното служене с контролни знаци за моторно превозно средство (чл. 345 НК)².

1. Исторически преглед на правната уредба.

Първоначално неправомерното служене с контролни знаци на моторно превозно средство (МПС) е криминализирано в **чл. 51 от Закон за автомобилния транспорт**³ (ЗАТ). В него за пръв път се предвижда задължителна регистрация на превозните средства, което е свързано с издаване от компетентен орган на контролни номера и знаци, които да индивидуализират моторните превозни средства (чл. 8, т. 2 от ЗАТ). През 1951 г. влиза в сила Наказателен закон (НЗ, 1951), който не съдържа общественоопасни деяния, свързани с транспорта и така правната уредба на престъпното служене с контролни знаци се запазва в ЗАТ⁴.

Това положение е променено с приемането на нов наказателен закон. Престъпното служене с контролни знаци намира своето място в глава XIII „Транспортни престъпления”, **чл. 337, т. ”а” от Наказателния кодекс от 1956** (НК 1956.)⁵. Предвидено е наказание лишаване от свобода до 1 година или с глоба до 1000 лв. за този, който си служи с контролни знаци, издадени за друго превозно средство,

² Срещат се и други обозначения на това престъпление. Например: „**неправомерно служене с контролни знаци на моторно превозно средство**”, вж. **Ф и л ч е в, Иван**. Престъпления по транспорта. – В: Лекции за следдипломна квалификация. Том XX, София, 1981, с. 389; „**престъпно ползване на нередовни контролни знаци**”, вж. **Г и р г и н о в, Антон**. Наказателно право на Република България. Особена част. Лекции. София, Софи-Р, 200, с. 461; „**незаконно служене с контролни знаци за моторни превозни средства**”, вж. Наказателно право на НРБ. Особена част. Том втори. под редакцията на Костадин Лютов, София, МВР, 1987, с. 87.

³ ДВ бр. 290 от 13.XII. 1947 г. , изм. бр. 47 от 25.II. 1950 г. . – В: **Закон за автомобилния транспорт**. София, Наука и изкуство, 1950. С него се уреждат всички мероприятия, свързани с превода на пътници и товари с моторни возила, като: планиране, снабдяване, поддържане, подготовка, кадри, контрола и др.(чл. 1, ЗАТ). Превозът с моторни возила бива три вида: **обществен** (с моторни возила срещу заплащане), **собствен** (със собствени возила за задоволяване собствени нужди на предприятието), и за **лични нужди** (с леки пътнически моторни возила за свои нужди срещу заплащане) (чл. 3 от ЗАТ).

⁴ Така **М и х а й л о в, Димитър**. Проблеми на наказателното право. Обща част. София, Сиела, 2007, с. 51-52.

⁵ В чл. 337, т. ”а” (НК 1956, отм) е криминализирано служенето с контролни знаци, издадени за друго превозно средство, или с такива, неиздадени от органите на народната милиция⁵. Тогава режимът на контролните знаци се е установявал от отдел КАТ при Дирекция на народната милиция (чл. 9, т. 2 от ЗАТ). Целта на този особен режим е да внася ред в движението на моторните превозни средства; да обезпечавя контрола по сигурността на движението, защото контролните знаци се поставят само на превозни средства, които отговарят на техническите изисквания.

или с такива, неиздадени от органите на народната милиция”. Някои автори считат, че така уредено престъплението възпрепятства нормалната работа в транспорта поради това, че нарушава едно от изискванията, обезпечаващи сигурност и ред в транспорта с превозни средства⁶. Ето защо го причисляват към групата на транспортните престъпления.

В НК от 1968 г.⁷ престъплението вече е уредено в **чл. 345** и предвижда наказание лишаване от свобода до една година или с глоба до сто лева за този, който си служи с контролни знаци, издадени за друго моторно превозно средство, или със знаци, неиздадени от съответните органи. Чрез добавяне на израза „моторно” се стеснява обхвата на правната защита на регистрационния режим, като тя остава само за превозните средства, придвижвани с двигатели.

През 1982 г.⁸ текстът на чл. 345 НК претърпява следната редакция „Който си служи с контролни знаци, издадени за друго моторно превозно средство, или със знаци, неиздадени от съответните органи, се наказва с лишаване от свобода до една година или с глоба до **триста лева.**” Със ЗИДНК⁹ от 1993 г. текстът на престъпното служене с контролни знаци придобива следната редакция: „Който си служи с контролни знаци, издадени за друго моторно превозно средство, или със знаци, неиздадени от съответните органи, се наказва с лишаване от свобода до една година или с глоба до три лева.”. Това механично редуциране размера на глобата предвид развилите се инфлационни процеси в страната ни налага няколко години по-късно да се правят отново промени отново в санкцията на нормата.

Последното изменение на чл. 345 е от 2002 г., когато размерът на наказанието е коригиран в по-приемлив размер: Предвидено е, че който си служи с контролни знаци, издадени за друго моторно превозно средство, или със знаци, неиздадени от съответните органи, ще се наказва с лишаване от свобода до една година или с глоба от сто до триста лева.

От така направената историческа ретроспекция на правната уредба е видно, че първоначално и до 50-те години на миналия век престъпното служене с контролни

⁶ Така **Б у з о в, Венеци**. Престъпления по транспорта. София, БАН, 1956, с.174.

⁷ ДВ, бр. 26 от 1968 г.

⁸ ДВ, бр. 28 от 1982 г.

⁹ ДВ, бр.- 10 от 1993 г.

знаци е уредено в извъннаказателното законодателство на страната. През 1956 г. правната уредба на неправомерното служене с контролни знаци на превозни средства е дадена вече в наказателен закон. (чл. 337 НК). Промени на чл. 345 НК са правени три пъти – съответно 1982, 1993, 2002 г. Изменението на НК от 1982 г. е важно, тъй като стеснява обхвата на състава чрез визиране *само на моторните превозни средства* като възможни предмети на посегателство. Останалите промените са свързани преди всичко с размера на предвиденото наказание глоба, което е обяснимо предвид променените обществено-икономическите отношения след 10 ноември 1989 г. и прехода към пазарна икономика.

2. Наказателноправен анализ на престъпното служене с контролни знаци за МПС

Разглежданото престъпление е визирано в чл. 345 от НК:

Чл. 345. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г.) Който си служи с контролни знаци, издадени за друго моторно превозно средство, или със знаци, неиздадени от съответните органи, се наказва с лишаване от свобода до една година или с глоба от сто до триста лева.

2.1. Непосредствен обект са обществените отношения във връзка с регистрацията на моторните превозни средства. Важността на така описания кръг от обществени отношения произтича от факта, че по пътищата, отворени за обществено ползване, се допускат само МПС и ремаркета, които са регистрирани по съответния ред.

Регистрацията на МПС е административно разрешение за моторно превозно средство да участва в пътното движение, включващо идентификацията на превозното средство и издаването на регистрационен номер и свидетелство за регистрация¹⁰.

¹⁰ Свидетелството за регистрация е документ, издаван от компетентен орган, който удостоверява регистрацията на моторните превозни средства и посегателствата във връзка с него са вид документни престъпления.

Основния закон за движението по сухопътните пътища – Закона за движение по пътищата¹¹ (ЗДвП) императивно установява, че по пътищата, отворени за обществено ползване, *се допускат само моторни превозни средства и ремаркета, които са регистрирани и са с табели с регистрационен номер, поставени на определените за това места.* Редът за регистриране, отчет, пускане в движение и спиране от движение на моторните превозни средства и ремаркета, теглени от тях, се определя с наредба на министъра на вътрешните работи, съгласувано с министъра на транспорта и министъра на отбраната¹². На моторните превозни средства и теглените от тях ремаркета при първоначална регистрация се извършва преглед за техническата им изправност (без фабрично новите пътни превозни средства) и тяхното комплектоване от специализираните органи на Министерството на вътрешните работи. От друга страна пък спрените от движение моторни превозни средства и теглените от тях ремаркета се пускат в движение от същите органи след отстраняване на причината за тяхното спиране.

Наредбата се прилага и спрямо гражданите на Европейския съюз (ЕС) и членовете на техните семейства, гражданите на държави - страни по Споразумението за Европейското икономическо пространство, гражданите на Конфедерация Швейцария и членовете на техните семейства, които не са граждани на Европейския съюз, Европейското икономическо пространство и Конфедерация Швейцария, притежаващи българско удостоверение за продължително пребиваване или удостоверение за постоянно пребиваване (чл. 1, ал. 2 от Наредбата). А относно чуждестранните физически и юридически лица е предвидено, че редът за регистриране и отчет на превозните средства - собственост на чуждестранни физически и юридически лица, се съгласува с министъра на външните работи.

Важно е да се отбележи, че пътните превозни средства от поделенията на въоръжените сили и на Министерството на извънредните ситуации се регистрират и отчитат по ред, определен от съответния министър или ръководител на ведомство¹³.

¹¹ Обн. ДВ. бр. [20](#) от 5 Март 1999г.

¹² Реда и условията за регистрация на МПС са уредени в Наредба № I- 45 от 24 март 2000 г. за регистрацията, отчета, пускането в движение и спирането от движение на моторни превозни средства и на ремаркетата, теглени от тях. (Обн. ДВ. бр.31 от 14 Април 2000г.).

¹³ Редът за първоначалната регистрация, промените в регистрацията и отчета на моторните превозни средства и на ремаркетата от поделенията на въоръжените сили, както и поставянето на допълнителни знаци и надписи върху тях е уреден в **НАРЕДБА № Н-13 ОТ 3 НОЕМВРИ 2004 Г. ЗА**

Формата, размерът и видът на регистрационните номера за тези превозни средства се съгласуват с министъра на вътрешните работи.

Колесните трактори, тракторните ремаркета и друга самоходна техника, регистрирани съгласно Закона за регистрация и контрол на земеделска и горска техника¹⁴ (ЗРКЗГТ). Те могат да се движат по изключение по пътищата, отворени за обществено ползване, по ред, определен с наредба, издадена от министъра на земеделието и продоволствието, министъра на вътрешните работи и министъра на регионалното развитие и благоустройството.

За всяко регистрирано моторно превозно средство или ремарке се издава **свидетелство за регистрация** с безсрочна или с временна валидност. Дубликат на свидетелството за регистрация на пътно превозно средство се издава, когато свидетелството е изгубено, откраднато или унищожено, за което собственикът на превозното средство подписва декларация.

Регистрираните моторни превозни средства и теглените от тях ремаркета, с изключение на пътните превозни средства на подразделенията на въоръжените сили, мотопедите и пътните превозни средства с животинска тяга, **подлежат на задължителен периодичен преглед за проверка на техническата им изправност**. Условието и редът за извършване на прегледа на превозните средства, с изключение на мотопедите, самоходните машини, колесните трактори и ремаркетата, теглени от тях, се определят с наредба на министъра на транспорта съгласувано с министъра на вътрешните работи¹⁵. Колесните трактори и ремаркетата, теглени от тях, и самоходните машини, регистрирани по ЗРКЗГТ подлежат на периодични прегледи за проверка на техническата изправност по реда, определен в същия закон.

РЕГИСТРАЦИЯТА И ОТЧЕТА НА МОТОРНИТЕ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА ОТ ПОДЕЛЕНИЯТА НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ (Обн. ДВ. Бр 113 от 28 Декември 2004 г.). На регистрация по реда на тази наредба подлежат: бронетранспортърорите; бойните машини на пехотата; танковете; самоходните артилерийски установки; верижните и колесните влекачи; автомобилите с общо и специално назначение; всички колесни и верижни базови машини, на които са монтирани средства за свързка и управление, бойната и спомагателната техника; мотокарите; електрокарите; мотоциклетите; тракторите; ремаркета и колесарите с общо и специално назначение

¹⁴ Обн. ДВ. Бр. 79 от 10 Юли 1998г.

¹⁵ Наредба за периодичните прегледи за проверка на техническата изправност на пътните превозни средства (Обн. ДВ. Бр. 74 от 20 Август 1999г.).

Леките автомобили за обществен превоз на пътници и автобусите подлежат на задължителен преглед за проверка на техническата им изправност на всеки 6 месеца. Превозните средства за извършване превоз на товари, с изключение на ремаркета категория О1, от чиято първоначална регистрация са минали повече от 10 години, подлежат на задължителен преглед за проверка на техническата изправност на всеки 6 месеца.

Прегледът за **проверка на техническата изправност** обхваща комплектността и изправността на агрегатите, уредбите и механизмите, които имат връзка с безопасността на движението, отделянето на вредни газове от моторните превозни средства и изправността на шумозаглушителните им устройства. Прегледът за проверка на техническата изправност на леките таксиметрови автомобили, автобусите и превозните средства, с които се извършват превози на опасни товари, включва и допълнителни елементи, свързани с **предназначението на превозните средства**, определени с наредбата по ал. 1.

Прави впечатление, че наказателноправна защита е дадена само на отношенията, свързани с **контрола на моторни превозни средства**, въпреки че всички превозни средства се регистрират, водят на отчет, снабдяват с регистрационни номера, минават годишен технически преглед. Това е така, защото останалия вид транспорт – воден, въздушен, железопътен се осъществява от държавата чрез нейни публични дружества. Ето защо оправдано е да се криминализират само посегателствата извършени по отношение на МПС, а що се касае до тези в останалите видове транспорт ,доколкото се касае до осъществяване на служебни правоотношения, то ще се прилагат съответните състави на престъпления по служба.

2.2. Изпълнителното деяние се изразява в служене с контролни знаци, издадени за друго моторно превозно средство или с знаци, неиздадени от съответните органи. Употребеният термин ” служене” е равнозначен на термина за ползване подобно на документното престъпление по чл. 318 НК - престъпно служене с официален документ ¹⁶ и може да се осъществи само чрез действие. Възможни са две хипотези:

¹⁶ Относно изпълнителното деяние на престъпното служене с официален документ по чл. 318, подробно Вж. **Владимиров, Румен.** Документни престъпления. В: Правен преглед, 2007, № 1, с. 43.

а) Деецът си служи с контролни знаци, издадени за друго моторно превозно средство. Това се осъществява чрез поставяне върху МПС на контролен знак, издаден по съответния ред за друго превозно средство. При така разгледаната форма на изпълнително деяние използваните контролни знаци са истински по произход.

б) Във втората хипотеза на чл. 345 НК служенето се осъществява с контролни знаци, неиздадени по съответния ред, т.е. *налице е ползване на неистински по произход контролен знак*. Деецът поставя върху МПС контролен знак, който не е издаден от оторизираните органи (в случая това е КАТ).

2.3. Престъплението е **на просто извършване** и за неговото довършване не е нужно да са извлечени облаги или друго ползи¹⁷. Достатъчно е деецът да е поставил регистрационните табели върху МПС –то. Не се изисква също за довършването на престъплението неправомерното служене с контролен знак да е причинило увреждане или поставяне в опасност, нито пък е нужно органите на КАТ да са проверили водача на МПС и да са установили противозаконното служене.

2.4. **Предмет на престъплението са контролните знаци на моторните превозни средства**¹⁸. Известно е, че контролните знаци са белези, които са материализирани върху съответни поставки. Чрез тях се индивидуализира моторното превозно средство с цел обезпечаване на отчетността и контрола върху МПС. Някои автори считат, че такива контролни знаци са табелите с регистрационни номера, обозначаващи мястото на регистриране; знаците за извършен годишен технически преглед и тези за спиране от движение¹⁹. Дефиниция на термина „контролен знак” не се съдържа в нормативните актове, свързани с транспорта, въпреки че НК употребява

¹⁷ Някои автори считат, че престъплението е резултатно, като престъпния резултат се изразява в това, че нередовният знак е окачен върху МПС, за което не е предназначен. **Срн. Г и р г и н о в, Антон.** Наказателно право на Република България. Особена част. Лекции. София, Софи-Р, 2002, с. 462.; така и съдебната практика (РЕШЕНИЕ ОТ 06.11.2008 Г. ПО ВНАХД № 395/2008 Г. НА БЛАГОЕВГРАДСКИ ОКРЪЖЕН СЪД)

¹⁸ До 1956 г. предмет на престъплението са контролните знаци на всички превозни средства.

¹⁹Така Наказателно право на НРБ. Особена част. Том втори. Под редакцията на Костадин Лютов, С., МВР, 1987, с. 87.

този термин. Въпреки това в съдебната практика няма съмнение, че **контролни знаци по смисъла на чл. 345 НК са т. нар. регистрационните табели на МПС**²⁰.

В националното законодателство **правния режим на регистрационната табела** е даден в Наредба № 1-45 за регистрация и отчет на моторните превозни средства и на ремаркетата, теглени от тях., а с оглед членството ни в Европейския съюз и изискванията на **Регламент № 2411 от 1998 г. на Европейския съюз**²¹, в който са регламентирани признаването в рамките на Общността на отличителния знак на държавата-членка, в която са регистрирани МПС и техните ремаркета. Прави впечатление, че терминологията, използвана в НК, за да опише предмета на престъплението е неточна. Това е така, защото изразът „регистрационни табели” е въведен през 2000 г. с Наредба № 1-45, поради което и наказателноправната уредба, въведена още 1968 г. ,не е прецизна.

Както вече бе уточнено предмет на престъплението са регистрационните табели на **всички моторни превозни средства**, които са пътни превозни средства, снабдени с двигател за придвижване, с изключение на релсовите превозни средства²². Тук се включват: автомобили, тролейбуси, мотоциклети, мотопеди и трактори.

2.5. **Субект** на разглежданото престъпление може да бъде всяко наказателноотговорно лице (собственика на МПС или всеки, който го управлява). Не се изисква деецът лично да е променил информацията в контролните знаци. Тук отговорността е за служенето с такъв знак. Не е ограничен кръга на субектите, т. е ако не е извършил подправката²³.

2.6. **От субективна страна престъплението е умишлено.** Деецът осъзнава че си служи с контролни знаци, които не са предназначени за МПС, на което са поставени, и цели именно това ползване на чуждия контролен знак. Възможен е само **пряк умисъл** като неговото недоказване в хода на наказателното производство по несъмнен начин води до оправдаване на подсъдимия по повдигнатото обвинение и реализиране на административна отговорност само за нарушение по ЗДвП.

²⁰Вж. Решение от 21.10.2002 г. на ОС - Габрово по к. н. а. х. д. № 170/2002 г., докладчик съдията Генжова, ПИС Апис.

²¹ Официален вестник на Европейските общности, L 299-1 , от 10.11.1998 г. , стр. 177-178,

²² Дефиниция на термина МПС се съдържа в § 6, т. 11 от ЗДвП.

²³ Така е формулиран съставът на чл. 316 НК.

2.7. За престъплението по чл. 345 НК наказанието е лишаване от свобода до една година или глоба от сто до триста лева²⁴.

Освен наказателна е предвидена и административно-наказателна отговорност чрез налагане на глоба от 50 до 200 лева за този, който „управлява моторно превозно средство, което не е регистрирано по надлежния ред или което е регистрирано, но е без табели с регистрационен номер или табелите с регистрационния номер не са поставени на определените за това места” (чл. 175, ал. 1, т. 1 ЗДвП). За повторно нарушение по ал. 1 наказанието е лишаване от право да се управлява моторно превозно средство за срок от 1 месец до 1 година и глоба от 150 до 300 лв.

Прави впечатление, че предвиденото административно наказание за транспортно нарушение е по-тежко от това за извършено престъпление по чл. 345 НК. Това противоречи на основното положение в наказателното право, че наказанието е най-тежката мярка на държавна принуда. Като се има предвид, че има възможност за приложение на 78А при наличие и на другите предпоставки, посочени в закона, то за престъпление по чл. 345 НК може да се наложи глоба в размер на 500-2000 лв. При така посочени параметри на имущественото наказание, то видно е че в сега действащата редакция на нормата на чл. 345, то е неоправдано занижено. Може да се помисли в две насоки: 1) увеличаване размела на наказанието глоба, например 500- 2000 лв. ; 2) замяна на предвидено наказание глоба с пробация, подобно на сходни престъпни състави.

3. Наказателноправен анализ на подправката на идентификационен номер на МПС или на части от моторно превозно средство(чл. 345а НК).

Подправката на идентификационен знак на МПС е криминализирана през 2000 г. чрез създаването на чл. 345а от НК:

Чл. 345а. (Нов - ДВ, бр. 21 от 2000 г.) (1) *Който в нарушение на установения за това ред заличи или подправи идентификационен номер на моторно превозно средство, се наказва с лишаване от свобода от три до десет години и с глоба от пет хиляди до десет хиляди лева.*

²⁴ В НК 56 г. (отм.) за това престъпление се предвижда наказание лишаване от свобода до 1 година и глоба от 1000 лв. като съдът може да постанови лишаване от право да упражнява съответната професия.

(2) Ако деянието по предходната алинея е извършено повторно, наказанието е лишаване от свобода от три до дванадесет години и глоба от пет хиляди до петнадесет хиляди лева.

(3) Наказанието е лишаване от свобода до три години или глоба до три хиляди лева, ако са заличени или подправени номера на части на моторно превозно средство.

3.1. Общи бележки.

Втория вид престъпление против реда в транспорта е криминализиран е през 2000 г. със ЗИДНК²⁵, подобно на практиката в други европейски страни²⁶. Уредени са два основни състав и по-тежконаказуем състав.

3.2. Непосредствен обект на престъпна подправка на идентификационен номер на МПС или на части от него са *обществените отношения, свързани с идентификацията на моторни превозни средства*. Идентификацията е съвкупност от действия, извършвани за: "

- а) сверяване данните на идентификационните номера от документите с тези върху превозното средство;
- б) проверка на превозното средство в АИС "Издирвани МПС";
- в) проверка в масива за регистрирани превозни средства по идентификационен номер и по регистрационен номер (ако има регистрация);
- г) проверка за наличие на данни в масива за марки и модели;
- д) проверка в международните масиви за издирвани МПС;
- е) проверка в международните масиви за регистрирани МПС;

²⁵ ДВ, бр. 21 от 2000 г.

²⁶ В наказателното право на Украйна и Латвия това деяние е престъпление по транспорта, докато в НК Русия това е вид престъпление против реда на управление (чл. 326 НК Русия).

ж) проверка за съответствие на всички данни на представеното превозно средство с данните, описани в документите за собственост и произход. (§2, т. 8 от **НАРЕДБА № I-45 ОТ 24 МАРТ 2000 Г.**)

Общественотоопасните деяния във връзка с идентификацията на МПС разкриват висока степен на обществена опасност. Тя е обусловена от значението, което идентификационните знаци имат за дейността на контролните органи по транспорта. Прави впечатление, че така описано престъплението не обхваща всички видове транспорт, а само този, осъществяван от моторните транспортни средства. Това налага да се изясни правния режим на идентификационните номера и тяхното обществено значение.

3.3. Правна уредба на във връзка с идентификационните номера.

Чл. 138, ал. 6 ЗДвП предвижда, че министъра на икономиката съвместно с министъра на транспорта издават наредба, с която определят реда за създаване и начините за нанасяне на идентификационен номер (VIN-код) на пътните превозни средства, произведени в Република България. Според чл. 143 , ал. 2 ЗДвП се забранява заличаването и/или подправянето на идентификационния номер и номера на двигателя на превозното средство²⁷. От друга страна в Наредбата се забранява регистрация на моторни превозни средства с подменен, заличен или повреден идентификационен номер, поставен от производителя. С всичко това се цели недопускане на регистрирането на моторни превозни средства с подменен, заличен или повреден идентификационен номер, поставен от производителя. Условието, което поставя законът, е свързано единствено с възможността да се установи автентичният идентификационен номер, независимо дали регистрацията на автомобила е първоначална или последваща. ППС се регистрира по поставения от производителя ръчно набит идентификационен номер, като всяка промяна в регистрацията се съпътствува от проверка за идентификация на превозното средство, с оглед резултата от която е възможно да се откаже последваща регистрация. В тези случаи регистрация

²⁷ Изм. - ДВ, бр. 51 от 2007 г.

на МПС може да се извърши само, ако действителните номера на рамата могат да бъдат установени²⁸

Неизпълнението на задълженията във връзка с идентификационните номера води до реализиране на наказателна отговорност по чл. 345а от НК.

Национална служба "Полиция" е овластена да контролира безопасността на движението по пътищата, техническата изправност на моторните превозни средства и организира извършването на регистрация на моторните превозни средства, на водачите на моторни превозни средства и на пътнотранспортните произшествия. Органите, компетентни да организират регистрацията на МПС са отдели "Пътна полиция" при Столична дирекция "Полиция" (СДП) или областните дирекции "Полиция" (ОДП).

3.3.Изпълнително деяние се осъществява само чрез действие, което е посочено в НК чрез две форми: *заличаване на идентификационен номер на моторно превозно средство и подправка на идентификационен номер на моторно превозно средство.*

а) Заличаването на идентификационен номер на моторно превозно средство е представлява механично въздействие върху вещта, водещо до невъзможност да се възприеме на записаната върху нея информация. Налице е специална хипотеза по отношения на чл. 216 от НК, който криминализира унищожаване и повреждане на чужда вещ (движими или недвижима).

б) Втората форма на изпълнителното деяние, описана като подправка, се среща и при видове престъпления по нашия НК. Нашето наказателно право познава подправка на парични и приравнени на тях финансови знаци (чл. 243); подправка на документи (308-311)²⁹; подправка на официални удостоверителни знаци (чл.276). По този повод в

²⁸ Решение от 29.10.2008 г. по адм. дело № 3059/2008 г. от административен съд – София град.

²⁹ С оглед вида на документа, предмет на деянието, НК разграничава два вида документна подправка: на официален документ (по чл. 308 НК) и на частен документ (по чл. 309). В практиката се приема, че подправката на даден документ ще е съставомерно деяние по чл. 308-310 НК, когато извършеното от дееца преправяне, напр. допълнително вписване, заличаване, променяне и др., касае и се отнася до факти, обстоятелства или изявления с правно значение. В противен случай няма да е налице престъпление. В този смисъл са реш. № 215/ 1976; реш. № 141/1972 и др. Според Постановление № 3 от 1982 г. е без значение за съставомерността на деянието по чл. 308 - 310 НК дали въздействието върху документа е сполучливо или не. Това не изключва обществената опасност, т. е. дори подправката да е

теорията е установено, че подправката има две форми: съставяне на неистински по произход предмет и преправяне на истински, но с невярно съдържание предмет.

От обективна страна деянието се осъществява чрез съставяне, когато деецът изработва нов идентификационен номер, който не съответства на този предоставен от компетентните органи. Обхваща действията по първоначално създаване на вещта, предмет на посегателство.

Преправянето представлява такова въздействие върху предмета на престъплението, което води до неговото изменение по начин, че му се придава различен вид и съдържание от това, което е имал, когато е издаден от компетентния орган. То се осъществява посредством въздействие върху съществуващ истински идентификационен номер, чрез подмяне или допълване на букви или цифри, чрез заличаването им и др., като по този начин съдържанието на документа се променя съществено³⁰. При преправянето един истински номер се ползва като основа за създаването на друг номер, който вече се явява неистински. Ако дееца цели да заличи изобщо номера без да създава нов, то е налице унищожаване или повреждане на вещь и в този случай правната квалификация ще е по чл. 216 НК.

При престъпната подправка на идентификационен номер на МПС или част от МПС въздействието е по отношение на истински по произход идентификационен номер или част от МПС (шаси, двигателя), върху които има определена информация. Правното значение на тази информация е от значение за определяне на степента на обществена опасност на този вид престъпно посегателство.

3.4. Престъплението по чл. 345а НК е на просто извършване и ще бъде довършено, когато бъде заличен или подправен идентификационния номер на моторното превозно средство. За съставомерността на деянието не се изисква настъпването на конкретен вреден резултат от това действие.

3.5. Предмет на престъпната подправка на идентификационен знак на МПС са части от моторни превозни средства, които са носители на определена информация

очевидна, ще е налице съответното престъпление. Подробен анализ на документните престъпления вж. **Ненов, Иван**. Документни престъпления. София, ВСУ, 1999; **Владимиров, Румен**. Документни престъпления. В: Правен преглед, 2007, № 1, с. 7-46.

³⁰Във връзка с преправянето като форма на изпълнително деяние при документните престъпления вж. Постановление на Пленума на ВС № 3-1982 г; реш. № 12- 1998 г; реш. № 332- 1992 г. и др.

(общо посочено в ал.3). НК конкретизира насоката на въздействие: идентификационен номер или части от моторно превозно средство (чл.1), върху които е съхранена информация. Терминът идентификационен номер има легална дефиниция в два нормативни акта.

Според Наредбата №1-45 за регистрацията това е „подредена комбинация от знаци, поставена върху превозното средство от производителя с цел идентифицирането му. Отговаря на изискването на БДС ISO 3779 и БДС ISO 4030”³¹. Подобно определение е дадено в ЗДвП, според който идентификационен номер на превозното средство е подредена комбинация от знаци, поставена върху превозното средство от производителя с цел идентифицирането му³². Може да се обобщи, че идентификационен номер по смисъла на НК е комбинация от знаци, поставена върху моторното превозно средство от производителя с цел неговата идентификация. Ето защо деянието уврежда отношения, свързани с реда в транспорта, което е елемент от реда на държавно управление.

Ето защо според съдебната практика, когато автентичният идентификационен номер, поставен от производителя, *е установен*, то не е налице административно нарушение в хипотезата на чл. 142, ал. 3 ЗДвП, независимо от обстоятелството, че върху автомобила е установена интервенция чрез набиване на същия номер с нестандартен шрифт³³. Счита се, че целта на ЗДвП и Наредба № I-45 за регистрацията, е да не се допусне регистриране на МПС с подменен, заличен или повреден идентификационен номер, поставен от производител. Условието, което поставя законът, е свързано единствено с възможността да се установи автентичният идентификационен номер³⁴. Т.е. дори и да е подправен идентификационния знак, но ако може да се установи вярната информация, деянието няма да е престъпно.

Идентификационния номер е подредена комбинация от знаци, поставена върху превозното средство от производителя с цел идентифицирането му.

³¹ т. 8 от Допълнителните разпоредби на Наредба № 1-45 от 24.03.2000 г. за регистрацията, отчета, пускането в движение и спирането от движение на МПС и на ремаркета, теглени от тях.

³² Вж. §61, т.61, Нова - ДВ, бр. 51 от 26 Юни 2007г.

³³ Решение от 21.10.2002 г. на ОС - Габрово по к. н. а. х. д. № 170/2002 г.. Решението е отменено с Решение № 6673 от 12.07.2005 г. на ВАС по адм. д. № 10626/2004 г. / ПИС Апис практика

³⁴ Решение № 196 от 12.10.2004 г. на ОС - Смолян по адм. д. № 166/2004.

3.6. Субект на престъплението може да бъде всяко наказателноотговорно лица, което няма право да осъществява дейност, водеща до промяна в съдържанието на идентификационните знаци на МПС. Може да е собственика на автомобила, но не е задължително. Обикновено за извършването на това престъпление се изискват особени „престъпни умения”.

3.7.Субективна страна на престъплението се характеризира с пряк умисъл. Деецът осъзнава общественноопасния характер на деянието и цели извършването на подправката. Възможна е идеална съвкупност с предходния състав (престъпно служене с подправени контролни знаци).

3.8.Предвидено е наказание е лишаване от свобода от три до десет години и глоба от пет хиляди до десет хиляди лева. Ако деянието е извършено повторно по см. на чл. 28 НК, наказанието е лишаване от свобода от три до дванадесет години и глоба от пет хиляди до петнадесет хиляди лева. Така определени наказанията са изключително тежки и не съответстват на степента на обществена опасност на деянието. Лишаването от свобода от три до десет години причислява престъплението към групата на тежките престъпления (подобно на чл. 101, 107, 118, 123, ал.4, 127, ал.2, 128 , 31, ал.2, т.2, 142, ал.2, 142а, ал.3 и 4, 143, ал.2, 149, ал.3, 152, ал.2, 155, ал.5, 156, 159а, ал.3, 198, 205, ал.1, т.3 , 206, ал.3, 211, 212, ал.3, 215, ал.2, 235, ал.4, 256, ал.2, 282, ал.3, 283а, т.1, 287, 302, 321, 330, ал.2, 337, ал.3, 341а, 343, ал.3, „б”,), което е неоправдано. Примерите показват, че подобни тежки наказания се налагат при посегателства срещу Републиката или Личността, или при други групи посегателства, когато е създадена (се е реализирала) опасност за живота и здравето на хората. Неоправдано от теоретична гледна точка е наказание лишаване от свобода 3-10 г. да се налага, и когато е отнет по непредпазливост човешки живот при управление на транспортно средство и когато да подправени идентификационни знаци на МПС.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предвид всичко казано до тук може да се обобщи,че правната уредба на престъпленията против реда на управление е приемлива. Така описани престъпните състави дават възможност за търсене на наказателна отговорност за посегателства в

сферата на регистрацията и идентификацията на моторните превозни средства. Особеностите на обекта на защита не съвпада с този на същинските транспортни престъпления, при които се засяга транспортната безопасност. Ето защо може да се помисли в насока на прецизиране систематичното място на престъпленията против реда в транспорта.

Прави впечатление също, че предвидените наказания са съответстват на степента на обществена опасност на деянието. За престъплението по чл. 345 от НК е предвидено прекалено занижена санкция, докато в случая на чл. 345 а от НК неоправдано тежка. Това се дължи на липсата на наказателна концепция относно наказуемостта на деянията и в частност на транспортните престъпления. Като се ползва европейския опит може да се предложат съвременни решения относно противодействието на тези общественоопасни деяния, което е предизвикателство за всеки млад учен.

Summary

CRIMINAL PROTECTION OF THE REGISTRATION AND IDENTIFICATION OF MOTOR VEHICLES

By Ralitza Kostadinova

Crimes against order of the traffic management contain in Article 345 and 345A of the Bulgarian Criminal Code. They deal with the identification and registration of motor vehicles. Like other countries Bulgarian criminal legislation provides criminal liability for these acts. Although this legal framework is not perfect, it is acceptable and reflects the peculiarities of social development.